

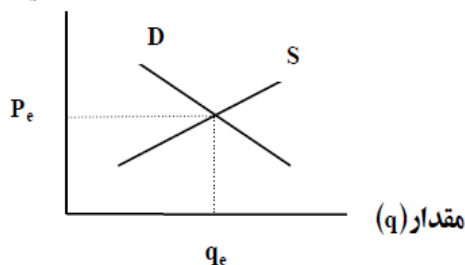
قیمت

تعادل ایستا از تساوی عرضه و تقاضای بازار - فارغ از تغییرات زمانی - حاصل شده و انواع مختلفی از جمله تعادل پایدار یا ناپایدار، همگرا یا واگرا دارد.

تعادل ایستا در حوزه اقتصاد خرد غالباً از نوع تعادل جزئی است (برای نمونه، تعادل در بازار خرده‌فروشی ذرت).

شکل (۱) که در محور عمودی آن، قیمت (P) و در محور افقی آن مقدار عرضه یا تقاضا (q) قرار گرفته و منحنی‌های عادی عرضه (S) و تقاضا (D) همدیگر را قطع کرده‌اند، یک تعادل ایستا را نشان می‌دهد.

قیمت (P)

شکل (۱): تعادل ایستا

در شکل (۱) با تغییر جزئی در تقاضا/عرضه، بازار از تعادل اولیه خارج می‌شود. چنانچه قیمت بالای قیمت تعادلی اولیه (P_e) باشد، مازاد عرضه، سبب کاهش قیمت و برگشت به تعادل قبلی می‌شود. درمقابل، اگر قیمت زیر قیمت تعادلی اولیه باشد، مازاد تقاضا، سبب افزایش قیمت و برگشت به تعادل اولیه می‌شود.

تعادل ایستا در حوزه اقتصادکلان در بازارهای گوناگون کالا یا پول رخ می‌دهد.

تعادل پویا (Dynamic Equilibrium)

تعادل حاوی تغییرات زمانی، تعادل پویا نام دارد. در تعادل پویا نیروهای سیستم پس از انحراف از تعادل اولیه دوباره تعادل را برقرار می‌سازند (Sorger, 2015: 4-5). ازاین‌رو، تعادل پویا با برگشت به تعادل طی زمان سروکار دارد.

Price

به مبلغ قابل پرداخت برای خرید هر واحد از محصول (کالا یا خدمت) قیمت گفته می‌شود. به بیان دیگر، قیمت مبلغی است که خریدار باید در برابر کالا یا خدمت به فروشنده بپردازد (Hall and Lieberman, 2013: 43). قیمت در بازارهای مختلف اسامی گوناگونی دارد، برای مثال، دستمزد قیمت نیروی کار، اجاره، قیمت زمین و کرایه قیمت خدمات حمل‌ونقل است.

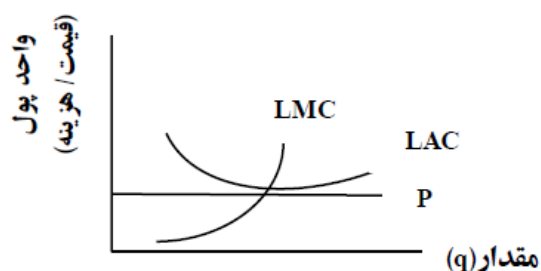
در شرایط رقابت کامل قیمت هر کالا (خدمت) با هزینه نهایی تولید ارتباط مستقیم دارد، علاوه براین، تقاضا هم در تعیین قیمت مهم است. قیمت منابع طبیعی و معدنی متناسب با ارزش کمیابی کالا است. هر قدر کالایی کمیاب‌تر باشد، قیمت بیشتری خواهد داشت (Tucker, 2011: 156). در سمت تقاضا، قیمت میزان تمایل مصرف‌کننده به‌ازای یک واحد از محصول مورد تقاضا و متناسب با مطلوبیت نهایی آن است (Varian, 2014: 268).

تعادل (Equilibrium)

وضعیتی که در آن دو یا چند نیرو با هم متوازن بوده و میل به تغییر وجود ندارد، تعادل نام دارد (Mankiw, 2018: 76). در حوزه اقتصاد خرد، تعادل بازار زمانی برقرار می‌شود که در آن مقدار عرضه و تقاضای کالاها و خدمات برابر باشد. در این صورت، قیمت دریافتی فروشنده با قیمت پرداختی به‌وسیله خریدار برابر و موسوم به «قیمت تعادلی» است.

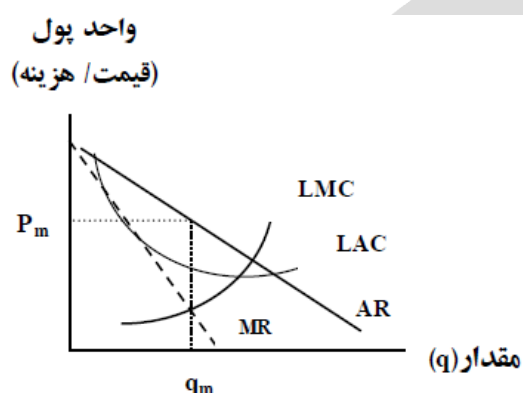
تعادل ایستا (Static Equilibrium)

تعادل در هر مقطع مشخص از زمان تعادل ایستا نام دارد (Perloff, 2018: 45). در این نوع تعادل تغییرات زمانی متغیرها به حساب نمی‌آید.

شکل (۲): تعادل بلندمدت یک بنگاه رقابتی

در بازار انحصار کامل تعادل بلندمدت بنگاه از برابری درآمد نهایی (MR) و هزینه نهایی بلندمدت (LMC) حاصل می‌شود.

شکل (۳): تعادل بلندمدت یک بنگاه انحصاری

در شکل (۳) تعادل بلندمدت از تقاطع منحنی‌های درآمد نهایی و هزینه نهایی بلندمدت حاصل می‌شود که در آن q_m مقدار تولید و P_m قیمتی است که با منحنی درآمد متوسط (AR) یا منحنی تقاضای بنگاه انحصاری تعیین می‌شود. اندیس m حرف اول Monopoly است.

تعادل بلندمدت در اقتصاد کلان زمانی رخ می‌دهد که تولید ناخالص داخلی بالقوه (عرضه کل بلندمدت) و تولید ناخالص داخلی بالفعل (تقاضای کل) برابر باشند. به بیان دیگر، تعادل بلندمدت جایی است که منحنی تقاضای کل (AD) و منحنی عرضه کل بلندمدت (LAS) همدیگر را

مسیرهای زمانی قیمت و مقدار و تقدم و تأخر زمانی در تعادل پویا اهمیت دارند. برای نمونه، تولید پس از سرمایه‌گذاری و مصرف پس از کسب درآمد تحقق می‌یابد. الگوی تار عنکبوتی (Cobweb model) نوعی تعادل پویا است که در آن عرضه محصول (به‌ویژه محصولات کشاورزی)، تابع قیمت دوره قبل (p_{t-1}) است (Henderson and Quandt, 1980: 166-167)، اما تقاضا برای محصول، تابع قیمت جاری (p_t) است.

تعادل بلندمدت (Long-run Equilibrium)

توازن بین نیروهای بازار در بلندمدت تعادل بلندمدت نام دارد. در بلندمدت تمام عوامل (نهاده‌های) تولید متغیر هستند. در بلندمدت بنگاه‌های تولیدی مقیاس تولید را تعدیل کرده و بنگاه‌های جدید وارد صنعت شده یا از آن خارج می‌شوند (McConnell et al, 2012: 85).

زمانی که بنگاه تولیدی تصمیم به تغییر اندازه یا ظرفیت تولید می‌گیرد و برنامه عملیاتی می‌ریزد، در دوره بلندمدت قرار دارد، اما با تغییر ظرفیت تولید دوباره وارد دوره کوتاه‌مدت می‌شود.

در بازار رقابت کامل تعادل بلندمدت بنگاه از برابری قیمت رایج بازار و هزینه متوسط یا نهایی بلندمدت به دست می‌آید و در نتیجه، سود بلندمدت بنگاه صفر است. این تعادل در شکل (۲) مشاهده می‌شود که در آن LMC منحنی هزینه نهایی بلندمدت، LAC منحنی هزینه متوسط بلندمدت و P قیمت رقابتی بازار است:

تبادل جزئی مصرف‌کننده جایی است که با بودجه مشخص مطلوبیت خود را از مصرف کالاها و خدمات بیشینه سازد. تولیدکننده نیز زمانی در تبادل جزئی است که سود خود را با توجه به قیمت مشخص نهاده‌ها به حداکثر برساند.

تبادل جزئی در اقتصاد کلان نیز برقرار می‌شود. برای نمونه، زمانی که تقاضای برای مانده‌های حقیقی پول با عرضه حقیقی پول برابر شود، بازار پول در تبادل جزئی قرار دارد. اما چنانچه بازار کالا، بازار نیروی کار، بازار ورقه قرضه و بازار ارز هم در تبادل باشند، تبادل عمومی شکل می‌گیرد.

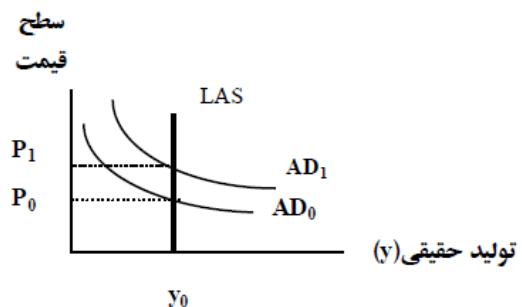
تبادل کوتاه‌مدت (Short-run Equilibrium)

در کوتاه‌مدت لااقل یکی از نهاده‌ها یا عوامل تولید ثابت است و تبادل مربوطه تبادل کوتاه‌مدت نام دارد. تبادل کوتاه‌مدت یک بنگاه رقابتی جایی است که قیمت رایج بازار (P) با هزینه نهایی کوتاه‌مدت (SMC) برابر باشد و تبادل کوتاه‌مدت یک بنگاه انحصاری جایی است که درآمد نهایی (MR) با هزینه نهایی کوتاه‌مدت (SMC) مساوی باشند (McConnell et al, 2012: 176).

تبادل کوتاه‌مدت صنعت در بازار رقابت کامل جایی است که تقاضای بازار (D) با جمع افقی منحنی‌های هزینه نهایی بنگاه‌ها (معادل عرضه) برابر باشد ($D = \sum SMC = S$).

همچنین، تبادل کوتاه‌مدت در بازار کار (مطابق شکل ۵) از برابری عرضه و تقاضای نیروی کار در کوتاه‌مدت حاصل شده و با توجه به دستمزد تعادلی بازار میزان اشتغال تعیین می‌شود.

قطع کنند (Mankiw, 2008: 249). در بلندمدت عرضه کل ثابت و سطح قیمت متغیر است و جابه‌جایی منحنی تقاضای کل (با تغییر در مصرف، سرمایه‌گذاری، مخارج دولت و...)، سطح قیمت را تغییر می‌دهد. در شکل (۴) تولید حقیقی در بلندمدت در سطح y_0 ثابت است که با تلاقی با منحنی تقاضای کل اولیه (AD_0)، سطح قیمت P_0 را به دست می‌دهد. با افزایش تقاضای کل به AD_1 ، سطح قیمت جدید P_1 به دست می‌آید.

شکل (۴): تبادل کلان اقتصادی بلندمدت

تبادل جزئی (Partial Equilibrium)

تبادل در یک بخش یا یک بازار خاص تبادل جزئی نام دارد. لازمه تبادل جزئی، ثبات سایر شرایط است (Ahlersten, 2008: 117).

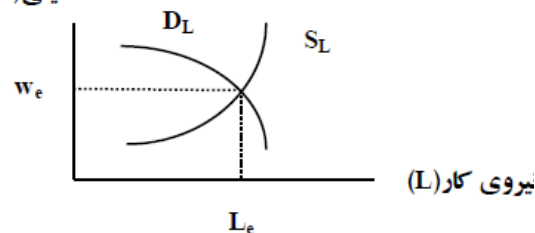
تبادل جزئی نقطه مقابل تبادل عمومی (تبادل در همه بازارها) یا تبادل کلان است. در تبادل جزئی بازار رقابتی فرض می‌شود که در سمت تقاضا سلیقه و درآمد مصرف‌کنندگان، قیمت کالاها یا جانشین یا مکمل و سایر شرایط ثابت هستند و در طرف عرضه، فناوری و مقیاس تولید ثابت فرض می‌شوند. همچنین، اختلال یا وقفه در سمت عرضه نادیده گرفته می‌شود.

لطفعلی عاقلی

پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

دستمزد

حقیقی (w)

شکل (۵): تعادل ایستا

در شکل (۵) تقاضا برای نیروی کار (D_L) تابعی نزولی از دستمزد حقیقی (w)، اما عرضه نیروی کار (S_L) تابعی صعودی از دستمزد حقیقی است. تعادل کوتاه‌مدت در بازار کار به دستمزد حقیقی تعادلی (w_e) و اشتغال تعادلی (L_e) منجر می‌شود:

$$D_L = S_L \rightarrow w = w_e, L = L_e$$

کتاب‌شناسی

- Ahlersten, Krister (2008). *Microeconomics*. Frederiksberg (Denmark): Ventus Publishing ApS.
- Hall, Robert E., and Marc Lieberman (2013). *Microeconomics: Principles and applications*. Fifth Edition, Boston: Cengage Learning Co.
- Henderson, James Mitchell, and Richard E. Quandt. (1980). *Microeconomic theory: A mathematical approach*. 3rd Edition, New York: McGraw-Hill.
- Mankiw, N. Gregory (2018). *Principles of Economics*. 8th Edition, Boston: Cengage Learning Co.
- Mankiw, N. Gregory. (2008). *Principles of Macroeconomics*. Fifth edition, Boston: Cengage Learning Co.
- McConnell, Campbell R., Stanley L. Brue, Sean Masaki Flynn (2012). *Microeconomics*. 19th Edition, New York: McGraw-Hill/Irwin.
- Perloff, Jeffery M. (2018). *Microeconomics: Theory and Applications With Calculus*. Fourth Edition, London: Pearson Education Limited.
- Sorger, Gerhard (2015). *Dynamic Economic Analysis*. Cambridge University Press.
- Tucker, Irvin. B. (2011). *Microeconomics for today*. 7th Edition, Boston: Cengage Learning Co.
- Varian, Hal R. (2014). *Intermediate Microeconomics: A Modern Approach*. Ninth edition, New York: W. W. Norton & Company.